

december
2018

DE ROSDOEK

168

PIET GAAT, WIE KOMT?

Redactie

**EEN BIJZONDERE
NIEUWE STRAATNAAM**

Piet Frints

**'DEUGD IS HET
BESTE SCHILD'**

Bart Beex

**REGENTEN VAN
OUD-STEENSEL**

Jan van de Ven

BRABANTIA DUCATUS

Pieter van Hooff

**BERICHT VAN DE
2E WERELDOORLOG**

Piet van Woerkum z.g.

*De Rosdoek is een uitgave van Heemkundige
Studiekring "De Acht Zaligheden"*

ISSN 1384-086X

PIET GAAT, WIE KOMT?

Redactie3

EEN BIJZONDERE NIEUWE STRAATNAAM.

Piet Frints.....4

‘DEUGD IS HET BESTE SCHILD’

Bart Beex.....10

REGENTEN VAN OUD-STEENSEL

Jan van de Ven.....19

BRABANTIA DUCATUS

Pieter van Hooff.....28

BERICHT VAN DE 2E WERELDOORLOG

Piet Van Woerkum.....29

Foto voorpagina: Voor- en achterzijde gedenkpenning voor D’Ablaing.

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring “De Acht Zaligheden”.
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in maart 2019.

Redactie:

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208

P. Frints, Eersel, 0497 - 512197

H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897

A. Biezen, Eersel, 0497 - 513578

E-mailadres redactie: h.grielen@gmail.com

Lay-out, Jos Castelijns, Eersel, 0497-517569-jcgrafisch@chello.nl

Secretariaat:

E. Lavrijsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 – 843909

E-mail: info@hskdeachtzaligheden.nl

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bankrekening: NL83ABNA0624742407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel

Mededelingen van het bestuur en/of agenda AIV ontvangt u per e-mail of zijn in te zien op onze website.

PIET GAAT, WIE KOMT?

In december 2011 nam Anton Kockx afscheid van de redactie. Meer dan 30 jaar was hij actief geweest voor de Rosdoek. Bij die gelegenheid uitte hij zijn zorg, dat hij het aantal schrijvende leden danig had zien slinken. Toen al. Kort erna zou Piet Frints zijn entree als redacteur maken. Helemaal onbekend was Piet niet. Hij had de redactie in 2010 al verrast met een handig, digitaal overzicht van alle Rosdoek artikelen tot dan toe. Het kon dus niet uitblijven: in Rd 141 stond in het colofon dan ook Piet Frints als redacteur.

Vanaf dat moment kwam er elk jaar minstens één artikel van zijn hand. Soms ook meer. Wie de jaargangen door leest, zal vaststellen dat zijn interesse ligt bij familiegeschiedenis. Hij trok erop uit en besteedde veel tijd om bijv. Van der Aalst, Maas, Huijbregts of Van Sambee(c)k zo goed mogelijk weer te geven. Nu en dan zat er onder een andere titel toch tóch een flink stuk familiehistorie verborgen, zoals bij de straatnaam Vissersstraat. Het mooiste was voor Piet misschien wel het mede toegankelijk maken het Register van de Heilige Geest. Dit historisch juweeltje uit het parochiële archief verscheen in Rd 148 (dec.2013) met uitvoerige toelichting. Piet heeft er maandenlang met volle inzet aan meegewerkt. In 2014 verscheen ter gelegenheid van het afscheid van pastoor Van Delden van Piets hand ook een bundel historische verhalen over kerk en dorp. Eerder waren die in Wenk gepubliceerd. Dit met soms wat ondeugende titels als Heeft u vandaag al klokken horen luiden? Ook de bondige verslagen van de redactievergaderingen - een "karwei" dat hij jarenlang op zich nam - mochten er zijn, net als zijn ideeën over mogelijk nieuwe onderwerpen.

Eigenlijk is de hartenkreet van Anton Kockx toén dezelfde als nú: te weinig schrijvende leden. Dat was en is nog steeds een punt van zorg. Ook voor Piet Frints en de overige leden van de redactie. Bij alle begrip voor zijn vertrek mag het best (weer) eens gevraagd worden: WIE KOMT? Het staat onze dank voor Piet echt niet in de weg:

Bedankt Piet, het ga je goed en als je nog eens iets wilt schrijven . . .

Redactie

EEN BIJZONDERE NIEUWE STRAATNAAM.

In de afgelopen periode hebben wij van tijd tot tijd aandacht besteed aan de naamgeving van reeds lang bestaande straten in de gemeente Eersel. Veelal betreft het een toelichting op namen met een lokaal-historische achtergrond.

Zeker nu Eersel behoorlijk aan het uitbreiden is, is het goed aan dit proces - waarin gemeente en de heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden" een belangrijke rol spelen - extra aandacht te besteden. In vorige Rosdoek was er al aandacht voor het nieuwe Arthur Fraserpad in Duizel.

Wie bepaalt eigenlijk onze straatnamen ?

Het is met name het college, bestaande uit burgemeester en wethouders, dat op grond van de bestaande gemeentewet " Verordening, naamgeving en nummering", verantwoordelijk is voor de straatnamenbepaling . Voor een correcte straatnaamgeving vraagt het gemeentebestuur aan de heemkunde Studiekring om advies. Is zo'n adviesaanvraag ontvangen, dan zoekt de heemkunde groep op basis van de binnen de groep beschikbare kennis naar voor de desbetreffende straten meest geschikte namen. In de praktijk vraagt zo'n adviesaanvraag veel studiewerk om tot een correct advies te komen.

In deze Rosdoek aandacht voor de **Hendrick Robinetlaan**.

Het gaat om een openbare straat in het thans in ontwikkeling zijnde Parc Vital die een naam moest krijgen.

Parc Vital is gelegen aan de Westkant van Duizel aan de Hapertseweg en maakt deel uit van een historisch groot gebied, dat al op de landkaar-

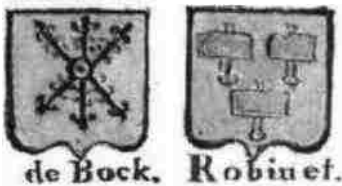
ten van 1811, 1832 en 1851 gekend was als "den Grooten Aard ". Eigenaren waren de zogenoemde " Gerechtigden van de Grooten Aard " , wat eigenlijk de aanpalende gemeenten waren t. w. Bergeijk, Eersel, Duizel, Hoogeloon, Hapert en Casteren. Het gebied was zo'n 50 hectaren groot.

Midden in dat grote buitengebied bevond zich een terrein van ongeveer 5,5 hectaren dat geen eigendom was van de overheid maar van een rentenier uit Bladel met de naam Hendrik Joseph Robinet de Villeval.

Wie was eigenlijk die Robinet de Villeval ?

Hendricus Joseph Robinet De Villeval is geboren in 1757 in Namen (België) als zoon van Thiery Joseph Robinet De Villeval en Maria Antoinetta van de Breule.

Hij was tweemaal getrouwd en tweemaal weduwnaar. Het heeft hem dan ook niet meegezeten in zijn leven.

Als militair in het leger van de stadhouder heeft hij tweemaal een belegering van de stad Maastricht meegemaakt

Op 38 jarige leeftijd nam hij op eigen initiatief ontslag uit het leger zonder pensioen of andere vorm van inkomen.

Een van zijn kinderen werd krankzinnig

verklaard en een ander stierf op 24 jarige leeftijd.

Tot tweemaal toe brandde een molen af welke hij bezat in Son en St. Oedenrode. Zijn woonhuis in Bladel (hoeve ten Vorssel) brandde tot grond toe af, inclusief inventaris. Zelf was hij de laatste jaren van zijn leven zo ziek dat hij niet kon werken.

Zoals gezegd was Henricus Joseph tweemaal getrouwd. De eerste keer met barones Maria Margaretha Florentina De Bock en de tweede keer met haar zus de barones Johanna De Back die ook vroegtijdig overleed in 1806. Uit het eerste huwelijk zijn " vier kinder in egte verwekt ". Het tweede huwelijk bleef zover onze informatie gaat, kinderloos.

Een van zijn kinderen (Carel) was zwaar gehandicapt en werd op zeker moment krankzinnig verklaard.

Het echtpaar Robinet De Villeval kreeg vier kinderen te weten Emanuel-

1 <https://gw.geneanet.org/charles32?lang=nl&iz=6085&p=henri+joseph&n=robinet>
Ouders Theodore (= Thiery) Robinet en Marie Antoinette Debrunne en de akte is van Sint-Michielsparochie op 16/12/1757 ,door brand in 1914 fel beschadigd register, zeer moeilijk leesbaar

geboren in 1782 , Joseph - geboren in 1784, Carolina Sofia in 1785 en Carel geboren 1787. De eerste drie werden geboren in Maastricht, de laatste (Carolus Josephus) in St. Oedenrode.

Op 23 jarige leeftijd (in 1780) is hij in militaire dienst gegaan, als cadet in de compagnie van kolonel Gansneb, die deel uitmaakte van het regiment infanterie van generaal d' Envie destijds gelegerd in Maastricht. Daardoor was hij jarenlang woonachtig in Maastricht maar verbleef ook kortstondig in Bergen op Zoom, Gorinchem , Leiden, Son, St.Oedenrode en Bladel en stierf tenslotte in Hilvarenbeek in 1829 op 72 jarige leeftijd . Hij maakte snel carrière in het leger . Hij kreeg alleen maar positieve beoordelingen, sprak drie talen Frans, Duits en Nederlands en werd uiteindelijk bevorderd tot kapitein.

In Februari 1793 kreeg hij te maken met hevige schermutselingen tussen Frankrijk en de Lage Landen. Omdat hij toen buiten de stad verbleef, werd hij met spoed teruggeroepen om de stad Maastricht mee te helpen verdedigen. Hij kwam terecht in een verwoestende strijd om het behoud van de stad voor de prins van Oranje. Dat lukte in eerste instantie, maar in het jaar daarop (1794) slaagden de Franse troepen er toch in Maastricht te veroveren. Dat had grote invloed op de verdere loopbaan van Henricus Joseph, want toen de Fransen de Lage Landen hadden ingelijfd en getransformeerd tot de Bataafse Republiek volgde een drastische reorganisatie (zuivering) van het officierskorps. Henricus koos voor de zijde van de prins van Oranje (de latere koning Willem I) en verliet het leger in 1795 zonder pensioen.

In Maastricht was hij in de loop der jaren aardig ingeburgerd Een belangrijke indicatie daarvoor is het feit dat hij financiële ondersteuning verleende aan de toneelacademie die op zeker moment haar intrek nam in de voormalige Jezuïeten kerk. Deze stond leeg nadat de Paus in 1773 de Jezuïeten orde had opgeheven.

A handwritten signature in dark ink, reading "H. J. Gobinet De Villeral". The signature is written in a cursive style with a long, sweeping underline.

Hoewel hij op eigen verzoek geen pensioen kreeg, zijn er een aantal feiten die aantonen dat hij wel degelijk vermogend geweest moet zijn en bezitter was van vele roerende en onroerende goederen en landerijen. Een belangrijke bron van inkomsten moet de erfenis geweest zijn ,die hij kreeg bij het overlijden van zijn 2e vrouw (Johanna de Back) Zij erfde

¹ Geboren op 4/1/1781 te Maastricht (Bron overlijdensakte te Hasselt in 1860)

de hoeve die haar vader (Cornelis De Back) bij zijn overlijden in 1766 achter liet. Bij het opstellen van de erfenis komt een waslijst van dure spullen naar voren, zodanig dat men al snel de kapitale hoeve betitelde als "het kasteel".

Daarnaast is vastgesteld dat Hendrik Joseph in ieder geval twee molens bezat ,waarvan hij eigenaar is geworden in de tijd dat hij in militaire dienst was.

Zo staat vast dat hij in Son in 1782 een korenwindmolen verpachtte. In die tijd zou hij gewoond hebben in huize Waardenborgh in de Tielerwaard. Daarna is hij in 1787 naar St .Oedenrode verhuisd. Hier vinden we in een aantal notariële akten van die gemeente vermeld dat de familie Robinet eigenaar was van een bekende watermolen in het buurtschap Wolfswinkel . Deze molen is gebouwd in 1381 of eerder. Tijdens de inval van de Franse troepen in 1794 en de daarop volgende schermutselingen met Hessische, Hannoverse en Engelse troepen werden bij de terugtocht van de Fransen beide molens in brand gestoken en brandden geheel af. De schade bedroeg 13.000,- gulden . De molen werd in 1832 verkocht door de erfgenamen van Hendrick Joseph .

Tijdens onderzoek in meerdere notariële akten duikt steeds weer de naam van de familie Robinet De Villeval op, Ze zijn betrokken bij koop/verkoop van roerend en onroerend goed in en om St. Oedenrode.

Van hier uit verhuist de familie in 1798 naar Bladel. Behalve een nieuwe vrouw (Johanna de Back- waarschijnlijk een zus van zijn eerste vrouw) heeft hij daar op landgoed Vossel een nieuw tehuis gevonden.

In Bladel was hij Maire (burgemeester) tot november 1813, Vervolgens vrederechter en jarenlang lid van de vergadering van notabelen alsmede lid van het departement Monden van de Rijn. Het departement Monden van de Rijn was een Frans departement in de Nederlanden ten tijde van het eerste Franse keizerrijk en werd gevormd 24 april 1810.

In 1814 nam hij zitting in een werkgroep die over het ontwerp van de Grondwet besliste,

In het bijzonder hield hij zich bezig met bepalingen betreffende het aangaan van huwelijken met kleurlingen.

Bij het opstellen van dit artikel heb ik al eerder gesteld dat Henricus Joseph gefortuneerd moet zijn geweest. We hebben daar echter geen bewijs van kunnen vinden.

Dat mijn veronderstelling niet uit de lucht gegrepen is bewijst ook onderstaand stuk onverkort gekopieerd uit een verslag van J.W. Hagen z.g. voormalig lid van de heemkundekring van Bladel.

² In het Frans: Bouches-du-Rhin

"Op 19 augustus 1798 trouwt Johanna de Back met Robinet De Villeval .Samen gaan zij wonen op het Hoeveneind. Deze geboren Fransman dient het grootste deel van zijn leven in het leger. Bij de reorganisatie van het Staatse leger, na het tot stand komen van de Bataafse Republiek, ziet hij af van een militaire functie. Dit uit sympathie met de stadhouder. Robinet de Villeval was eerder gehuwd met Maria Margaretha Florentina de Bock. Uit dit huwelijk zijn er vier kinderen. Op 18 januari 1806 komt Johanna te overlijden op wat bekend is gaan staan als het kasteel van Ten Vorsel. De uitgebreide inventaris van goederen die opgemaakt wordt bij haar overlijden geeft de indruk van een huishouden levend in buitengewone welvaart. Haar goederen bestaan uit een uitgebreide hoeveelheid huisraad, garde-robe, tafel- en beddengoed, tal van zilveren en gouden voorwerpen, porselein, schilderijen, een bibliotheek en zo meer.

Ook het volgende is zeker van belang ;

Op maandag 8 april 1816, daags na Palmzondag en tijdens de jaarmarkt in Bladel, raakt de hoeve, die bewoond werd door Cornelis Aarts, in lichterlaaie. De brand slaat over naar de hoeve van de weduwe Johannes Timmermans, de hoeve van Johannes van Eijck inclusief de diverse bijgebouwen. Ten laatste verdwijnt in de vlammen het buiten van de heer Robinet De Villeval, genaamd het huis te Vorsel, een "heeren huizinge" De totale schade wordt geschat op f25.000 tot f30.000. Robinet vraagt ontslag aan als vrederechter van het kanton Hilvarenbeek onder toekenning van een jaarlijks pensioen. Een en ander geschiedt op 19 april 1817, evenals het toekennen op zijn verzoek van de eretitel van majoor. In 1829 overlijdt hij in Hilvarenbeek."

Robinet de Villeval in de Belgische Kempen

In Belgisch Limburg heeft een kasteel gestaan dat de naam droeg "Kasteel van Robinet " en eigendom was van Emanuel Robinet de Villeval . De naam Robinet de Villeval komt zo zelden voor in onze omgeving, dat het bijna niet anders kan zijn dan dat Emanuel familie geweest moet zijn van Hendricus en wel zijn jongste zoon. Het kasteel was gelegen in

de driehoek Hasselt- Diepenbeek en Genk. Het landgoed is nu helemaal verdwenen. Door de aanleg van het Albertkanaal moest een groot stuk van het bos wijken en na een overstroming in 1939 werd een deel onteigend . Tenslotte werd een deel van het bos geroid voor de aanleg van een golfterrein . Nu zijn er nog slechts enkele bomen over.

In een straatnamenbordje in het toekomstig Park Vital leeft de naam voort van een belangrijk eigenaar van de plaatselijke historische gronden met een interessante levensloop.

H.J. ROBINET DE VILLEVAL

Militair / Rentenier

1757 - 1829

Bron: 1Heemkunde kring St Oedenrode
1Heemkunde kring Platella Bladel

Levensloop H.J. Rodinet de Villeval

- 1757 Geboren in Namur (B)
- 1780 In Militaire Dienst
- 1781 Vaandrig te Bergen op Zoom
- 1782 Verpachting van de molen in Son
- 1782 Geboorte dochter Emanuel- Maastricht
- 1784 Geboorte zoon Joseph 2e zoon - Maastricht
- 1785 Geboorte dochter Caroline - Maastricht
- 1787 Verpacht windmolen te Son
- 1788 Garnizoen te Leiden
- 1794 Geboorte zoon Carel/ afbranden van de Wolfswinkelse molen
- 1794 Verovering van Maastricht door de Fransen
- 1795 Ontslag uit het leger
- 1798 Verhuizing naar Bladel/huwelijk Johanna De Bock
- 1799 Wordt eigenaar Wolfswinkelse molen
- 1806 Overlijden van zijn vrouw - Johanna De Bock
- 1808 Overlijden van Joseph - 2e zoon in Bergen op Zoom
- 1813 President kanton Hilvarenbeek
- 1814 Lid werkgroep concept Grondwet
- 1816 Brand landgoed Vorssel
- 1817 Ontslag als Vredesrechter in Bladel
- 1829 Overlijden JH Bodinet De Villeval te Hilvarenbeek

'DEUGD IS HET BESTE SCHILD'

De herinneringspijp van kolonel d'Ablaing

In 2015 is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed onderzoek uitgevoerd op wat bekend staat als Het Kamp bij Oirschot uit de jaren 1832-1834. Het verslag is verschenen onder de titel "Kroonluchter op de hei". Tijdens dat onderzoek zijn ook oppervlakteverkenningen gedaan op restanten uit genoemde tijd. Centraal in het kamp - ter hoogte van de kantines - bleek sprake van een concentratie van vensterglas, roodbakkend aardewerk, steengoed en pijpen. Op die plek is een vak van één vierkante meter in de diepte onderzocht. Daarbij zijn enkele fragmenten van een porseleinen herinneringspijp gevonden, eigendom van kolonel d'Ablaing-Van Giessenburg van de Utrechtse Schutterij.

De herinneringspijp

Vooraf uit Duitsland is het fenomeen herinneringspijp bekend: aandenken aan deelname aan of afscheid uit het leger of een bepaald dienstverband. Het Pijpenmuseum in Amsterdam heeft een fraai exemplaar ter herinnering aan het verblijf in het Kamp bij Oirschot. Als datum draagt

1832'. Onder aan de lauwerkrans op de kop het in eerder dat jaar uitgereikte metalen erekruis. De hiel is gesierd met een gouden W op blauw fond.

het 24 augustus 1832. Op die dag werd jaarlijks de verjaardag van de Koning groots gevierd, ongetwijfeld het hoogtepunt van het kampleven. Het gaat om een wit-porseleinen tabakspijp van het type insteek met een zogeheten 'stummel'ketel, knophiel en rechte insteeksteel. De ketel is aan de voorzijde beschilderd met, onder een omgaande tak met Oranjeappels in bladgoud, als randschrift 'luitenant generaal Meyer bevelhebber der 3e divisie brigade kommandanten kolonels Stoecker en Sprenger'.

Aan de voorzijde ervan, binnen lauwertak en eikenloof, gehelmd vrouwspersoon met koninklijk standaard met gekroonde W en nationale vlag gekruist met kanonslopen. Daaronder 'Herinnering aan het Kamp bij Oirschot 24 augustus 1832'.

d'Ablaing van Giessenburg.

vrijwilliger kapitein bij de 3de afdeling van genoemde Schutterij. Later burgemeester van Opperdoes en Medemblik en onderscheiden met de Orde van de Nederlandse Leeuw.

De naam van de eigenaar staat op de keerzijde van de ketel en centraal op het ovale verbindingsstuk op een blauw schild de naam van de afdeling. Boven het schild een liggende leeuw met geheven zwaard.

Bekend zijn bijvoorbeeld die van Gijsbert Abraham Toorenborg, soldaat, en later bij 17de inf. sergeant-majoor en P.J.L. van Wickevoort-Crommelin, majoor-commandant bij de mobiele Noord-Hollandse Schutterij. In 2015 wist het Kapittel van Oirschot het exemplaar van Claas Gerdenier (1802-1870), notaris in Medemblik, te verwerven. Hij was als

Pijpen met betekenis

Porseleinen pijpen met geschilderde portretten van Van Speyk, (luitenant-) generaals als Chassé, van Saxen-Weimar, met schutters en militairen van verschillende korpsen, werden in de tijd van de Belgische Afscheiding veelvuldig te koop aangeboden als herinnering aan de Tien-daagse veldtocht en wat daar mee verband houdt.

Een afzonderlijke groep vormen de op bestelling gemaakte pijpen, waarop een persoonsnaam, familiewapen en jaartal voor kan komen.

Deze pijpenkoppen worden bij een zogenaamde Hausmaler geschilderd. De pijpen waar we het hier over hebben, zijn gemaakt door porseleinfabriek Pirkenhammer in het gelijknamige dorp, nu Tsjechië, door de firma Fischer en Reichenbach.

Zover bekend zijn de pijpen alleen uitgereikt aan leden van de 3de divisie onder leiding van Meyer. De pijp zal gegeven zijn tijdens het verblijf van die divisie in het Kamp bij Oirschot als aandenken, meer speciaal aan 24 augustus 1832, de verjaardag van de Koning.

Onduidelijk is of het ging om een cadeau,

bijvoorbeeld van luitenant-generaal Meyer, of dat de officieren de pijp zelf aanschaften als herinnering aan gemeenschappelijk beleefde militaire verrichtingen, ter onderstreping van de onderlinge band en de verbondenheid met de Koning.

Koningsdag in de jaren 1830-1834

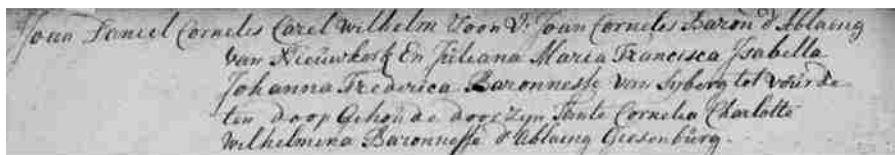
Een koningsdag die Willem I zich nog lang geheugd zal hebben, is die van 24 augustus 1830 als in de Muntscouwburg in Brussel de opera La Muette de Portici wordt opgevoerd. Daarbij breken rellen uit die uiteindelijk culminereren in de afscheiding van België.

De geheel anders beleefde Koningsdag 1831 sluit aan op de Tiendaagse veldtocht. Dan staan op 24 augustus de vers buitgemaakte stukken geschut op de binnenplaats van paleis Noordeinde opgesteld. Ze worden door de kroonprins aan zijn vader aangeboden. Willem I schenkt vervolgens twee van die stukken weer aan zijn zoon en bestemt de overige stukken om te worden gesmolten tot herinneringskruis. Iedereen die aan de krijgsverrichtingen in de jaren 1830 en 1831 heeft deelgenomen, krijgt dit zogeheten metalen kruis uitgereikt. G.M. Heaton maakte bij gelegenheid van de uitreiking in Oirschot een tekening.

Ook in de jaren 1832-1834 wordt de verjaardag van de Koning op grootse, geheel aan vreugde toegewijde en luisterrijkste wijze gevierd in Oirschot. Na de kerkelijke bijeenkomst van beide godsdienstige gezindten op de voor hen daartoe bestemde plaatsen, volgden de gebruikelijke parade, banket, toasts, redes. Voor de gewone soldaat waren verschillende spelen. Afgesloten werd de dag met illuminatie. D'Ablaing moet bij die activiteiten aanwezig geweest zijn. Zo ook in 1834, als hij daags daarna zijn afscheidsorder in kamp Oirschot opstelt. Het kamp houdt op. De order volgt op het besluit het leger te reorganiseren en voor een belangrijk deel met onbepaald verlof te sturen. Tijd om de scherven van de festiviteiten te ruimen zal men niet genomen hebben. Daaronder wellicht die van de gesneuvelde pijp van onze kolonel.

Wie was d'Ablaing?

Joan Daniel Cornelis Carel Wilhelm baron d'Ablaing van Giessenburg, heer van Giessenburg, Giessen-Nieuwkerk en Moersbergen, zag op 6 juli 1779 in Utrecht het eerste licht. Hij werd geboren als zoon van mr. Jan Cornelis baron d'Ablaing van Giessenburg (1735 gedoopt in Franse kerk in Utrecht en onder andere kamerheer van koning Frederik II van Pruis-

Doopinschrijving Domkerk

sen) en Juliana van Sieberg tot Voerden.

De oorsprong van het geslacht zou zijn in Esquerchin waar Pierre Dablain vermeld staat in 1449. In 1454 werd zijn zoon Regnault burger van Doornik en in 1565 werd diens achterkleinzoon burger van Antwerpen. Latere generaties vestigden zich via Keulen in Amsterdam. Zijn zoon Daniel d'Ablaing erfde in 1633 de heerlijkheid Haulchin (Henegouwen). De familie heette later d'Ablaing van Giessenburg, vernoemd naar de heerlijkheid Giessenburg, die zij in 1742 erfde, samen met die van Giessen-Nieuwkerk, Moersbergen, Cadzand en Bingaertskerke.

Zijn beide ouders verloor hij al vroeg. Luitenant-generaal d'Ablaing van Moersbergen, zijn oom van vaders kant, droeg zorg voor zijn opvoeding en leidde hem op voor de krijgsdienst. Op het einde van de 18de eeuw wijkt hij met andere Oranjegezinden uit naar Osnabrück om zich te verenigen onder prins Frederik van Oranje-Nassau "niettegenstaande hij nauwelijks de kinderschoenen uitgetrokken had". In 1799 behoorde hij tot het Oranjegezinde korps dat in Lingen verenigd werd. Bij de landing van de Russen en Engelsen in Noord-Holland bracht het korps berichten overvan en naar Lingen.

D'Ablaing trouwde in 1800 Henrietta Elisabeth Corver Hooft met wie hij tien kinderen kreeg. Aan het hof ontmoet hij Albertine Otteline, barones Rengers en hij verlaat in 1817 vrouw en kinderen. Als zijn vrouw in 1826 overlijdt, opent dat, na de wettelijke rouwperiode voor weduwnaren van drie maanden, de weg naar een tweede huwelijk. Via zijn kinderen zou hij verwant worden aan vooraanstaande geslachten als Boreel, Forstner van Dambenoy en de Constant Rebecque.

De jaren 1813-1831

Tot in het jaar 1813 wees hij als Oranjeklant elk aanbod van posten of bedieningen van de hand. Zijn gedrag ten opzichte van de Fransen was reden hem als Oranjevriend gevangen te willen nemen en naar Parijs te voeren. Daarop week d'Ablaing uit naar Munster om de Pruisische generaal Von Bülow te bewegen een veldtocht richting Nederland op poten te zetten. Bij het bestormen en innemen van Arnhem in december 1813

stond hij aan de zijde van Von Bülow.

Op 12 januari 1814 werd hij commissaris-generaal bij de Russische en Pruisische legers zolang die zich op het grondgebied van de Staat bevonden, een maand later werd kamerheer voor de prinses en de kinderen. Datzelfde jaar volgde benoeming in de rang van generaal-majoor als intendant-generaal van het Nederlandse (veld)leger. Direct bij de instelling van de orde van de Nederlandse Leeuw werd hij tot ridder benoemd, waardoor hij tot de oudste ridders van die orde behoort.

Deugd is het beste schild' (koninklijk besluit over Ridderschap van 24 juli 1816)

Op 30 maart 1815, als Napoleon teruggekeerd blijkt van Elba, biedt hij zich bij de Koning aan ten strijde te willen trekken, Het Departement van Oorlog laat hij weten zes cavaleristen compleet te willen uitrusten. Dit omdat de jeugdige leeftijd van zijn (dan zes) zonen niet toelaat zelf mee ten strijde trekken.

Al kamerheer zijnde van de Koning, wordt hij in 1815 aangesteld tot hofmaarschalk van de Prins van Oranje. In die functie is hij aanwezig bij diens huwelijk in Petersburg, waar hij het Grootkruis van de Russische orde van St. Anna in ontvangst mocht nemen.

Hij werd in 1816 erkend en toegelaten tot de Ridderschap van Holland, en nog in datzelfde jaar krijgt hij de titel van baron. Vanwege zijn ridderschap behoorde tot de Vergadering van Notabelen ter goedkeuring van de grondwet en de Provinciale Staten van Holland. Tijdens zijn verblijf in de residentie volgen zijn twee oudste kinderen de (toenmalige) Militaire Academie in Delft. Johan Daniel Cornelis Willem (1801) wordt page van koning Willem I en overlijdt als luitenant in Antwerpen in 1822. Gerrit (1802) gaat op 14-jarige leeftijd als adelborst 3de klasse naar Algiers en overlijdt in Soupa (Makassar) in 1824 als luitenant ter zee 2de klasse.

Bij het uitbreken van de Belgische Opstand biedt d'Ablaing, op audiëntie bij de Koning, zich zelf mét zijn vier nog levende zonen aan om de vorst te dienen. Deze blijk van trouw en verknochtheid aan majesteit en regering wordt door de Koning bijzonder gewaardeerd. Hij zegt toe er, indien

nodig, graag gebruik van te zullen maken.

Hoewel D'Ablaing 16 jaren eerder als generaal-majoor al hoger in rang was, neemt hij de aanstelling tot luitenant-kolonel en chef van de mobiele schutterij aan. Na koninklijk besluit van 5 november 1830 leidt hij twee bataljons rustende schutterij in de provincie Utrecht.

De Nederlandsche Staatscourant van 15 februari 1831 opent met de benoeming tot commandant van de afdeling mobiele schutterij van de provincie Utrecht, in de titulaire rang van kolonel. Graag had hij in een lagere rang gediend wegens gebrek aan krijgskundige kennis. Volgens

hemzelf ware het doelmatiger geweest een kundig krijgsman aan het hoofd te stellen.

Deze wens werd niet gehonoreerd. Zijn standplaats werd de vesting Bergen op Zoom. Tijdens het springen daar van de kruitkamer 'Stoelenmat' zou hij zich onderscheiden hebben door koelbloedigheid en beleid.

Calmphoutsche Kameraden

Begin augustus 1831 vertrekt de eenheid vanuit Bergen op Zoom naar het zuiden. Op 5 augustus 1831 rukt onze kolonel op vanuit Kalmthout en raakt slaags met de vijand. Een linie van tirailleurs neemt de vijand twee uur lang onder vuur. Vanuit een andere kant komt de nog in Rusland en bij Waterloo ingezette luitenant-kolonel Veeren van de Gelderse schutterij aan. De vijand trekt zich terug en wordt nog achter vervolgd. D'Ablaing heeft enige gewonden, waaronder een sergeant-majoor met verbrijzeld dijbeen. In het ziekenhuis in Bergen op Zoom wordt dat afgezet. D'Ablaing zelf wordt benoemd tot ridder van de 4de klasse in de Militaire Willemsorde.

Een glazen beker afkomstig van officieren van de Utrechtse schutterij die bij Kalmthout gevochten hebben, bevindt zich in het Centraal Museum in Utrecht.

Op onbepaald verlof gestuurd

Tot augustus 1834 blijft onze kolonel in het Brabantse aan het hoofd staan van het 2de en 3de bataljon van de Utrechtse Schutters. Na op onbepaald verlof gestuurd te zijn, komt men de 29ste van die maand aan

in Utrecht. Onder begeleiding van het plaatselijke harmoniegezelschap en door inwoners in de haast uitgestoken vlaggen wordt men ingehaald. Na een laatste dagorder voorgelezen aan zijn wapenbroeders, is er in de middag voor de manschappen van beide bataljons in het passantenhuis een goed middagmaal en bier. In de avond is er nog een serenade en de dag daarna marcheren de bataljons naar hun bestemming: Woerden en Amersfoort. D'Ablaing blijft met zijn staf in Utrecht als hoofdstad van de provincie.

Ontbinding volgt op 1 september 1839 waarna D'Ablaing zijn eervol ontslag kreeg. Dan al is hij door de Koning tot lid van het hoofdbestuur van het Metalen Kruis benoemd. In 1852 besluiten de officieren van de voormalige afdeling van de mobiele Utrechtse schutterij een gedenkpenning met zijn borstbeeld ter ere van hem te laten slaan "als blijk van hoogachting en hulde tot voortdurend aandenken aan de jaren 1830-1834".

Achtereenvolgens wordt hij meer dan eens gekozen tot lid van de Staten van de provincie Utrecht, van de Tweede en van de Eerste Kamer) der Staten-Generaal; "welke laatste betrekking hij eerst voor enkele weken neerlegde om op 80-jarige leeftijd nog enige dagen onverdeelde rust te genieten, rust die hij wel verdiend had, maar waaraan het hem slechts kort gegund werd te genieten." Op 1 juli 1859 vindt de ter aarde bestelling plaats van het stoffelijk overschot in de familie-grafkelder.

Ridderhofstad Moersbergen

In de Republiek der Verenigde Nederlanden kenden een aantal gewesten een eigen ridderschap. Men moest uiteraard van adel zijn maar ook grondbezit, vooral het bezit van een riddermatig goed zoals een borg, ridderhofstad of havezate was voorwaarde voor lidmaatschap. De zeven gewestelijke ridderschappen werden in 1795 met de Franse bezetting opgeheven. Lodewijk Napoleon blies als eerste vorst voor de Noordelijke Nederlanden de adel nieuw leven in door oude adel te erkennen en nieuwe te creëren. Het merendeel van de Nederlandse adel is echter gecreëerd door koning Willem I. In de Grondwet van 1814 werd bepaald dat de Soevereine Vorst (na de Grondwet van 1815: de Koning) in de adelstand erkent, inlijft of verheft. Ter ondersteuning van de kersverse Kroon heeft Willem I veel adel gecreëerd. Men moest er wel om vragen. Hier werd gebruik van gemaakt door oude, inheemse adel en bijvoorbeeld regentengeslachten en leden van de hogere burgerij.

De grondwetsherziening van Thorbecke maakte een einde aan de staatsrechtelijk vastgelegde standenmaatschappij en de dominerende rol van de aristocratie in het Nederlands bestel. Het zal niet verbazen dat in 1848 d'Ablaing tegen deze wetswijziging stemde. Daarvóór bezat de adel nog

*Een ridderlijke behuizing, een ridderhofstad, zoals de adel die graag zag.
(Hendrik de Winter 1744)*

daadwerkelijk wettelijke bevoegdheden, zoals het kiezen van leden van de Provinciale Staten als vertegenwoordigers van de ridderschappen. PS kozen op hun beurt dan weer de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Omdat de Provinciale Staten veel adellijke leden hadden, waren er bijgevolg ook veel adellijke Tweede Kamerleden. De Eerste Kamer werd benoemd door de Koning en bestond volledig uit adel en daarom ook wel *Ménagerie du Roi* genoemd.

Ridderhofstad was de benaming in het Sticht Utrecht en later in de heerlijkheid Utrecht voor een erkend huis of kasteel, op grond waarvan men tot de ridderschap behoorde en daarmee deelname in de Staten van Utrecht verleend werd. Moersbergen werd in 1539 erkend als ridderhofstad. Na het overlijden van diens moeder woont onze baron er van 1792 tot aan zijn overlijden in 1859. Stichting Het Utrechts Landschap is de huidige eigenaar.

All the world's a stage...

Daarmee begint een monoloog van William Shakespeare in *As You Like It*. Om te vervolgen met "...and all the men and women merely players; They have their exits and their entrances, And one man in his time plays many parts."

Wel, d'Ablaing, en in het bijzonder JDCCW, heeft zijn rol gespeeld in onze geschiedenis. Zijn belang en rol, en dat van zijn stam en stand, waren in het proces van overgang van ancien regime naar moderne westerse democratische eenheidsstaat met een sterke middenklasse nauw

verweven met die van de hoogste in orde, die van Willem I, de belangrijkste speler in het conflict met de Belgen.

In een schrijven aan Willem I, na diens aftreden, spreekt d'Ablaing zijn erkentelijkheid uit verschuldigd aan het Huis van Oranje Nassau wegens weldaden ten aanzien van zijn vader en grootvader. Dat hem dat deed volharden in zijn weigering enig bestuur in zijn vaderland vanaf 1795 tot 1813 de eed van getrouwheid te doen "en zal zulks jegens de koning en mijn vaderland tot aan mijn sterfuur voldoen". Zie hier wat d'Ablaing, mede met verwijzing naar zijn voorvaderen, motiveerde tot zijn standpunten, houding en daden.

Als zodanig brengt hij ons in herinnering de sociaal-politieke rol van de adel in de Oud- Nederlandse en overige Westerse samenleving in die tijd en, daarbinnen, de bestuurlijke en militaire rol in het conflict met België. Een transitieproces, met bijbehorende individuele en collectieve worstelingen, dat je zou kunnen laten beginnen met de patriotisch geleide democratiseringsprocessen geïnspireerd door ontwikkelingen in Verenigde Staten en Frankrijk en, in ieder geval voor even, eindigt met de aanvaarding van een nieuwe Grondwet onder Thorbecke. Op het persoonlijke vlak van d'Ablaing en zijn voorouders kun je het verhaal evengoed laten starten met het Plakkaat van Verlatinghe en het herroepen van het Edict van Nantes. Een en ander zou je echter ook kunnen zien niet minder als een restauratiebeweging, een hevig verzetten tegen het finaal doorbreken van het gedachtegoed van de Verlichting. Ongetwijfeld wilde hij zijn adellijke rechten niet verliezen. Dat verzet, met zijn gehele (omvangrijke) geslacht, geschiedde dan ook met verwijzing naar de bij zijn stand horende plichten en de vrijheden verkregen onder en bevestigd door het huis van Oranje: *cassis tutissima virtus* - deugd als het beste schild, waarbij 'deugd' wellicht min of meer synoniem mag worden geacht met 'adel', de natuurlijke erfgenaam van deugden.

In de jaren 1830-1839 stond vooral ook de militaire en persoonlijke basis van de machtspositie van het koninklijk huis op spel. En met de autocratie van het Huis van Oranje was zeer nauw verbonden het lot van de aristocratie. Voor eeuwig wat betreft d'Ablaing. Ook Thorbecke zou met zijn nieuwe Grondwet dat verbond wat hem betrof niet aantasten. De macht van de aristocratie als klasse primair gedefinieerd door een gedeeld en intens gevoel van superieure status, ontleend aan geboorte en erkend door de wet, was echter tanende. Op het militaire, economische, religieuze, sociale en politieke vlak. Een serie van omwentelingen tot ver na 1839 zou een meer egalitaire samenleving doen opkomen.

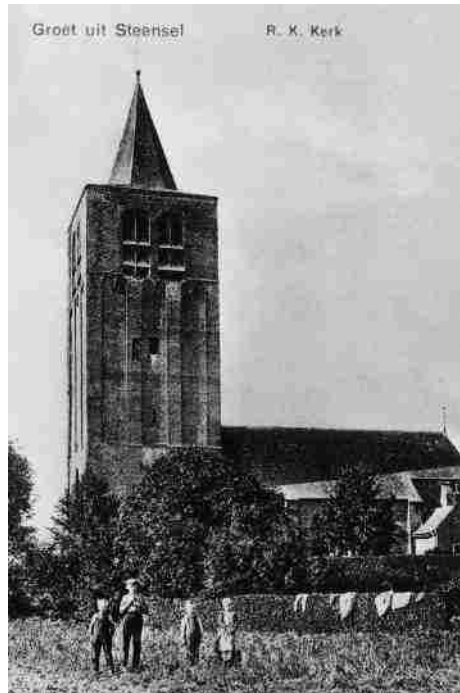
Bart Beex

REGENTEN VAN OUD-STEENSEL

Wie regelden de zaken in het dorp Steensel voordat er de gemeente was? Iedereen weet dat Steensel onder de gemeente Eersel valt. Al sinds 1923. Altijd was via de politieke partijen wel iemand uit Steensel vertegenwoordigd in de gemeenteraad, maar vanzelfsprekend is dat niet meer. Hoe groter de gemeente, hoe kleiner de kans. Dat was ooit anders.

Van voor de gemeente

Voor een paspoort, bevolkingsaangifte en bestuurlijke zaken moeten we op het gemeentehuis in Eersel zijn. Sinds 1923 is dat zo. Daarvóór bestond vanaf 1811, na Napoleon en de Franse inval, de gemeente Duizel en Steensel. Napoleons invloed op het huidige Nederland, gebaseerd op de nieuwe verlichte opvattingen over een politiek van rechtvaardigheid, democratie, gelijkheid en het belang van de rede, is enorm. De oorsprong van o.a. ons rechtsysteem, de burgerlijke stand of het kadaster stamt uit deze Franse tijd aan het begin van de 19e eeuw. De plaatselijke schepenbanken werden vervangen door centraal bestuurde gerechtshoven. Jury's maakten overal plaats voor onafhankelijke rechters, de scheiding tussen kerk en staat werd een feit en was letterlijk te zien in de opdeling van de godshuizen: de torens kwamen aan de staat, omdat ze handig waren als militaire observatieposten, de kerkgebouwen bleven in handen van de gelovigen. Zo ook de toren en kerk in Steensel. Ook werd de registratie van bevolkingsgegevens overgeheveld van de kerk naar de staat. De oude heerlijkheden als de Meierij van 's Hertogenbosch en het Kwartier van Kempenland werden opgeheven en vervangen door één algemeen lokaal bestuursmodel, de gemeente. Voorheen was het kwartier verdeeld in gericht, gebieden waarin de rechtspraak werd uitgeoefend door een schepenbank, ook wel dingbank genoemd.

Dingbank Eersel, Duizel en Steensel

Vanaf 1660 vormden Eersel, Duizel en Steensel samen een dingbank, waarin voor Eersel drie schepenen zitting hadden, voor Duizel en Steensel elk twee. De schepenen werden voor twee jaren aangesteld door de kwartierschout. Vaak vond herverkiezing plaats. Naast de dingbanken kende men de dorpsbesturen. Het dorpsbestuur bestond uit de twee schepenen, een rekenman, een zetter en de borgemeester (inderdaad geschreven met een 'o'). Jaarlijks werd een borgemeester gekozen die te zorgen had voor alle betalingen van het dorp waarvan hij na afloop van het jaar een rekening opmaakte. Zij stonden borg voor de dorpsfinanciën; het vaststellen, innen en afdragen van de belastingen. De handgeschreven rekeningen vanaf 1716 ('Rekening Bewijs als borgemeester van het dorps huishouden over den dorpe van Steensel') zijn bewaard gebleven en bevinden zich gedigitaliseerd in ons archief. Daaruit kun je afleiden wie door de jaren heen de borgemeesters, schepenen en collecteur waren in Steensel. Bijvoorbeeld uit het boek Steensel 1776 – 1808, de 30 jaren voor de Franse ommekeer.

Vooraanstaande personen

De schepenen, borgemeester en collecteur der belastingen waren de verantwoordelijke personen uit het dorp. Vier vertegenwoordigers uit het dorp die ongetwijfeld naast de pastoor en het hoofd der school (d'n bovenmeester) tot de notabelen van Steensel werden gerekend. Hoe klein ook (ongeveer 50 huizen), toch vier benoemde vertegenwoordigers. In de rekeningboeken kun je lezen wie toen de regenten van Steensel waren. De borgemeester is elk jaar een ander persoon, maar de schepenen zitten meerdere jaren. Zo heb ik het boek met de dorpsrekeningen van 1776 tot 1808, de periode vlak voor de Franse omwenteling, doorgespit op de geschreven namen. Zie het overzicht hieronder.

Pastors en onderwijzers

Of de onderwijzers toen een notabele rol speelden, is de vraag. De schoolmeesters Joost van Breda (1760-1786) en Abraham Dankaerts (1786-1822) waren immers aangesteld door de republiek en dus van protestantse huize. Zij werkten in het vroegere schoolhuis vlak bij het kerkhof ten zuidoosten van de kerk, waar nu de tuin van de pastorie eindigt. De eerste katholieke schoolmeester zal Theodorus Rademakers uit Duizel zijn van 1822 tot 1864.

S2 Verpondingen Steensel 1776 - 1808

	Borgemeesters	Schepenen		Collecteur	
1777 - 1780	Lambert van Nunen, Dielis Lucas Dielis, Rijnier Koolen, Antonie van Boxtel	Antonie Peters M van Stiphout A Gerits	1x 4x 3x	Johannes Machiel Brocx	4x
1781 - 1790	Martinus van Stiphout, Arnoldus Keeris (2x), Hendrik Geerits, Francis Geerits, Geert van der Aa, Willem Kuijpers, Matthijs van Nunen, Willem Slegers	A Gerits L van Nunen M van Nunen A van Thiel Lambert Kuijpers A van Breda Hendrik Keeris Jan van der Hijden	1x 1x 10x 3x 1x 1x 5x 1x	Johannes Machiel Brocx Willem van der Waarden Dirk Rademakers Peter Coolbonders Jacobius Platteel	1x 1x 1x 1x 6x
1791 - 1800	Hendrik Geerits (2x), Matthijs van Nunen, Rijnier Koolen, Arnoldus van der Looij, Jan Slegers, Marten van den Berg, Antonie van Boxtel, Peter van Stiphout, Francis Geerits	Hendrik Keeris Jan van der Hijden M van den Berg R Koolen M van Nunen	8x 3x 2x 5x 3x	Jacobius Platteel Lambert Kuijpers Willem van der Waarden Johannes Bluijsens Willem Slegers	4x 1x 1x 1x 3x
1801 - 1809	Peter Smolders, Willem Slegers, Rijnier Coopal, Johannes Beks, Jan Zengers, Rijnier Koolen, Willem van der Waarden, Willem Hendriks, Jan van de Ven	M van Nunen R Koolen P Huijbregts Hendrik Blox J Wintermans F Geerits	7x 3x 2x 2x 1x 4x	Willem Slegers Johannes Maas Frederik Philip Pastor	1x 2x 3x

Vooraanstaand in het dorp zullen toen zeker de drie pastoors zijn geweest. Achtereenvolgens Petrus van Kessel uit Eindhoven (1765-1794), kapelaan geweest te Geldrop, Joannes Mack uit Leende (1794-1806), gaat in 1806 naar Budel (hij is in ons dorp pastoor als vijf leden van de bende van Steensel in Den Bosch worden opgehangen) en Henricus Geven uit Maarheeze (1806-1820) die reeds in 1798 assistent was en later pastoor in Tongelre bij Eindhoven wordt. Hoewel, van deze pastoors zijn weinig of geen opmerkelijke zaken opgetekend.

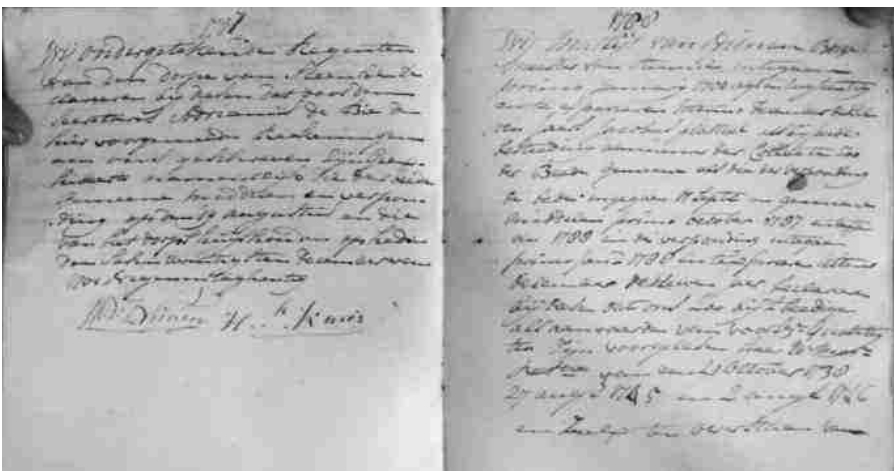
Behalve dan dat in die tijd bijna 100 jaar lang geen pastoors in Steensel zijn begraven. Na enige tijd wilden ze vanwege de moeilijke bediening van twee kerken, die van Steensel en Knegsel, verplaatst worden. Wel is meer bekend van hun opvolger Joannes Boeren uit Boxtel (1820-1830), in 1816 in Gent tot priester

gewijd. Hij noteerde "dat hij zich door twee 'lijfwachters' moest laten vergezellen op de weg door het bosch, om het geld te beveiligen." Hij betaalt regelmatig reparaties aan de kerk en sacristie uit eigen zak. In 1821 heeft hij een nieuwe kerk gebouwd aan de oude toren in plaats van de vervallen middeleeuwse kerk die lang leeg gestaan had in de protestantse tijd. In 1823 heeft hij ook een nieuwe pastorie gebouwd in de buurt van de nieuwe kerk aan de toren. Tot dan toe was er geen eigen woning voor de pastoor, maar werd een huis gehuurd van het armenbestuur. Dat huis stond evenals de schuurkerk in de Straat, nu de Joseph Schulteweg, en wordt schoolhuis als de pastoor naar de nieuwe pastorie verhuist. In 1830 wordt Joannes Boeren benoemd tot pastoor in Diessen. In de pastorie daar hangt een schilderij van hem en ook zijn bidprentje zit in ons archief.

Schepenen en burgemeesters

Vaak horen in deze periode Martinus van Stiphout, Andries van Tiel, Hendrik Keeris, Jan van der Hijden, Rijnier Kolen en Antonius, Hendrik en Francis Geerits tot de schepenen van Steensel en staan zij ook in het rijtje burgemeesters. Namen waarvan geen nazaten meer bekend zijn hier. Dat is anders voor die ene naam die er bovenuit steekt, namelijk die van Mathijs van Nunen. Hij doet 20 jaren mee als schepen en is twee keer burgemeester. Mijn bet-overgrootvader Jan van de Ven is in 1809 één jaar burgemeester. Een van de laatste der mohikanen, want in 1811 is Willi-brordus van der Aa, geboren in Casteren, tot 1830 de eerste burgemeester van de gemeente Duizel en Steensel.

Mathijs van Nunen

Van Nunen is een oud-Steenselse naam. Al in 1708 trouwt ene Jan Matijssen van Nunen, die in Steensel is geboren, in Oerle met Catharina Hendrix Steijmans. Drie zonen treden in het huwelijk in de kerk van Steensel. Een van de drie, Lambertus/Lambert (borgemeester in 1777), is de vader van onze vooraanstaande regent. Matthijs van Nunen wordt geboren en gedoopt op 6 september 1752 en zijn moeder heet Johanna Hagelaers. Het is haar tweede huwelijk, want zij is dan al weduwe van Thomas Tielemans. Ook Hagelaers is een bekende naam in Steensel, omdat naar haar neef Jan Hagelaers een straat in ons dorp is genoemd. Daarom hier een kort uitstapje.

Hagelaers

De weg is genoemd naar de Johannes Hagelaers (Hagelaars) die op 25 maart 1755 in Steensel is geboren en als Norbertijn intreedt in de Abdij van Postel (1778). Op 21 december 1782 werd hij in Antwerpen tot priester gewijd. Eerst was hij pastoor te Postel, tot hij op 15 mei 1790 door zijn overheid als kapelaan naar Helmond gezonden werd. Hier werd hij in augustus 1797 tot pastoor aangesteld, wat hij bleef tot aan zijn dood op 9 september 1812.

Hij maakte de gehele Franse omwenteling rond 1800 mee. Hij beleefde zeer moeilijke dagen in de strijd die ontstond naar aanleiding van het feit dat ook de oude Sint-Lambertuskerk in Helmond in 1648 was genaast door de Protestanten. De katholieken wilden deze 150 jaar later, zoals in vele Brabantse plaatsen rond 1800, weer terug vorderen. Deze strijd duurde in Helmond bijna vier jaar. Op de feestdag van de Heilige Lambertus (17 september 1804) droeg de pastoor er voor het eerst sinds 1648 de H. Mis weer op. In 1809 maakt de eerste koning van Nederland, Lodewijk Napoleon (broer van Napoleon Bonaparte), een uitgebreide kennismakingstocht door Brabant. In het archief van de Postelse abdij vindt men het volgende terug over zijn bezoek aan Helmond: "Het gebeurde onder Hagelaers dat Zijne Majesteit Lodewijk Napoleon, koning der Nederlanden, op zijne reis door Noord Brabant ook Helmond 16 april 1809 met een bezoek vereerde. Vanwege de vorst was gevraagd of de pastoor met de mis wilde wachten, opdat zijne majesteit met zijn gevolg ze zou kunnen bijwonen. De pastoor ontving van Lodewijk Napoleon een prach-

De door koning Lodewijk Napoleon geschonken massief gouden snuifdoos, bevindt zich in de abdij van Postel. (Foto: Frans Jacobs)

tige gouden snuifdoos, deels voor het wachten, deels voor zijn zelfopoffering toen een besmettelijke ziekte in het naburige Aarle (Aarle-Rixtel) zovelen ten grave bracht." Nog bewaart men in de abdij dit koninklijk geschenk. De doos weegt ruim 100 gram. Op de binnenkant is gegraveerd: "Ciwino et Frères Truffino, Joaillier de la Couronne à Amsterdam". De bovenkant vertoont tussen keurig bewerkte bloemen de initialen L.N. in email.²

Deze Jan Hagelaars is de zoon van een broer van Johanna, de vrouw van Lambertus van Nunen. Zij (1711) en Mathias of Mattheus Hagelaars, geboren 11-03-1722, zijn kinderen van Jacobus Hagelaers en Maria Smolders (zo genoemd in de doopakte van Mathias). Broer Mathias/Mattheus trouwt in 1751 met Joanna Leenders en uit hun huwelijk wordt de later bekend geworden priester Jan Hagelaers geboren. Hij is de tweede zoon in een gezin met drie broers. Zijn oudste broer Jacobus trouwt in 1786 met Anna Barbara Verhoeven, maar overlijdt een jaar later. Zijn jongere broer Wilhelmus sterft in 1812 in Oerle. Deze familie Hagelaars verdwijnt zo uit Steensel.

Terug naar Matthijs

Mathijs van Nunen woonde en boerde aan de Eindhovenseweg waar nu partycentrum De Ster staat. Hij trouwt in 1784 met Maria Catharina van Stiphout uit Steensel en zij krijgen samen een groot gezin van 12 kinderen, maar veel van hen sterven jong. Zijn huwelijk laat zien dat bij het

² Zie Stinselse Croniecken, 2016, blz. 89

kiezen van schepenen en borgemeesters familierelaties een rol spelen. De uitverkiezing gaat van vader op zoon, van Lambert van Nunen naar Matthijs, of op andere familieleden. Maria Catharina is een dochter van Martinus van Stiphout, ook meerdere malen schepenen en borgemeester. Hendrik Geerits was getrouwd met Henrica van Nunen, een zuster van Mathijs. Francis Geerits is een neef van Hendrik Geerits. Opvallend is dat de collecteurs, de inners van de belastingen, blijkbaar vaak van buitenaf werden aangesteld. Johan Machiel Brocx, Jacobius Platteel en Frederik Philip Pastor zijn echt geen Steenselse namen.

Regent Mathijs van Nunen sterft in 1825 en is dan al 8 jaar weduwnaar. Eén zoon, Joannes Franciscus, zet de familielijns voort. Deze Francis trouwt in 1836 in Steensel met Allegondis van der Aa en verhuist dan naar Oerle. Daar worden hun vier kinderen geboren. Later keren zij terug naar Steensel en is de enige zoon Mathijs de voorvader van alle Van Nunens die nu nog in Steensel wonen en er bekend zijn. Deze Mathijs treedt in mei 1873 in het huwelijk met Anna Catharina Bierens, dochter uit een geslacht dat ook vanouds bekend en nog steeds in Steensel woonachtig is. In vier zonen erft het van betekenis zijn voor Steensel zoals het was voort.

Francis van Nunen

De oudste, geboren in 1874, woont en boert op de Zwanehoeve. Hij is jarenlang wethouder van 1900-1923 in de gemeente Duizel en Steensel en tot WO II nog verschillende perioden in de gemeente Eersel. Voorzitter van de boerenbond. En als de boterfabriek-coöperaties van Eersel, Duizel, Steensel en Knegsel overstappen naar stoomzuivelfabriek St. Benedictus in Eersel (1913) zit hij namens Steensel in het bestuur. Naar deze Frans van Nunen is in Steensel ook een straat genoemd. Frans overlijdt in 1948.

Josephus van Nunen

De tweede zoon, uit 1876, trekt als landbouwer in 1905 naar Borkel. Hij is dan al getrouwd met Anna Maria Hoogers, en is ook zoon Francis al hier geboren in 1902. Deze Frans van Nunen wordt onderwijzer in Steensel (hij staat in 1924 op een schoolfoto)³ en later hoofd van de school, van 1946 tot 1968. Hij zat meestal in de organisatiecomités bij festiviteiten in het dorp, o.a. in het stichtingsbestuur van gemeenschapshuis De Höllekes. Deze 'mister' Van Nunen was een meester in verhalen vertellen en legde ze vast op papier. Hij vertelde ze in de klassen op school en schreef erover in de Pierlala, het oude blauwwitte dorpsblad. Over d'n Duvelsberg, het Godsgebleek, de Klokkenkuil, over de bende van Steensel, over het Ha-

³ Drie Zaligheden, blz. 350

spelkuiltje, natuurlijk over de Steenselse Pier, enzovoort.⁴ Aan het begin van de oorlog dichtte hij over het slachten van de pier die in Steensel vanwege de schrale grond aan de ketting lag.

Voor ieder een stukske ... van de pier

*In Steensel zou men gaan slachten de pier
Want het was geworden een stevig stuk dier.
De tijd was ernstig voor de brave mensen
Wie zou een stuk van de pier nu niet wensen.
Men toog tezamen naar Antoon de jood
Men twijfelde niet die kreeg hem wel dood.*

*Moed en vertrouwen is bij zulk een prestatie
En de jood dronk een borrel met zwier en met gratie.
Héél Steensel ging mee naar het hol van het dier
En men riep reeds op afstand: "O, Pier, Kom hier!!"
"Wij maken een eind aan Uw aards bestaan,
Gij zult door de keel van ons allen gaan!"*

*De jood trok zijn mes en stak heel gezwind
Een gat in de Pier en die zuchtte, die vriend:
"Reeds eeuwen geleden ben ik hier in Steensel geweest
En nu moet ik sterven als het gemeenste beest."
"Ja , kijk dat valt hard reeds zo vroeg op de dag
Maar afijn, ik hoop, dat ik lekker bekomen mag."*

*Nu blies hij zijn adem voor het laatst over het veld
De minuten van ons Piertje waren geteld.
Men ging nu aan het villen, men reet en men sneed
En iedereen werkte zich nat van het zweet.
Men verdeelde toen het gesloopte lijk
En iedereen kreeg wat of men arm was of rijk.*

Vervolgens komen 96 huishoudens voorbij die toen in Steensel woonden. Aan elk huishouden wordt een strofe van twee regels gewijd. We verzamelen foto's van deze huishoudens om er daarna een publicatie aan te wijden. In Steensel beschouwen we dit gedicht als het pronkstuk van 'mister' Van Nunen.

Antonius en Joannes Mathijs van Nunen

Foto Jan van Nunen

Van de broers liepen Toontje (1878) en Jantje van Nunen (1884), beiden klein van postuur, minder vaak voorop. Hun betekenis ligt op een ander vlak. Toon trouwt met Petronella Hoogers, een zus van Anna Maria, de vrouw van zijn broer Josephus. Zij zijn de naamgevers van de Berghoeve, een bekende boerderij naast de Zwanehoeve, van functie en uiterlijk veranderd, maar nog steeds markant gelegen aan de Eindhovenseweg. Hun

nazaten wonen niet meer in Steensel. Dat geldt wel voor Jan van Nunen en zijn vrouw Petronella van Genesen (van de Hees). Zijn boerderij stond op de hoek Eindhovenseweg/Jan Hagelaersweg, maar zijn betekenis ligt bij de oude toren. Jarenlang deed hij en zijn kinderen het beheer van de toren. Zij hadden de sleutel en droegen zorg voor het opdraaien van de klok toen die nog niet elektrisch werd aangedreven. Wie met hen mee mocht kwam boven in de toren, naar een spannende speelplek of om tamme kauwen uit te halen. Zolang ik weet bespeelt iemand uit deze familie het orgel in de kerk. En garage Van Nunen, de eerste autowerkplaats in Steensel, is opgericht door een zoon van Jan.

Slot

Na de dingbanken en dorpsbesturen komen de gemeenten. Schepenen en borgemeesters worden raadsleden, wethouders en burgemeesters. In de gemeente Duizel en Steensel had ons dorp altijd vast twee vertegenwoordigers in de raad en vaak ook een wethouder. Vanaf 1923 in de gemeente Eersel verdwijnt het vaste patroon en is onze deelname in het bestuur wisselend afhankelijk van welke partijen zich vormen en wie daarin meedoen. De naam Van Nunen missen we al enige tijd. Voor nu en de toekomst geldt hoe groter de gemeente, hoe kleiner de kans op een rechtstreekse vertegenwoordiging. Dit is geen pleidooi voor kleinere gemeenten, maar wel voor het koesteren, in ere houden en beter faciliteren van de dorpsraad.

Jan van de Ven, werkgroep Stinsels Archief

BRABANTIA DUCATUS

Een unieke uitgave

Brabantia Ducatus zou wel eens het ultieme standaardwerk kunnen worden over de cartografie van Brabant en de geschiedenis van het hertogdom. Een beknopte bespreking van dit belangrijke boek.

Kaarten en atlassen dienden in eerste instantie als oriëntering van het eigen woongebied en de wijde omgeving eromheen. Men wilde allereerst weten hoe die in elkaar zit, wilde ook reizen naar andere gebieden en weten hoe er te komen. Zulke documenten waren onmisbaar in oorlogen. Het openbaren van topografische gegevens was dan ook aanvankelijk zeker geen gemeengoed. Atlassen werden echter al snel prestigieuze bezittingen: je kon er wat mee, en vooral ...je kon er mee pronken.

De auteurs hebben jarenlang uitputtend onderzoek gedaan, zijn vaak ook letterlijk op zoek gegaan om tot een goede geschiedschrijving te komen van Brabant en de daarmee verbonden geografische kaarten. Daartoe zijn wereldwijd grote bibliotheken en archieven doorzocht en geraadpleegd. Zij hebben niet alleen een boek met mooie kaarten samengesteld, maar tevens aangetoond hoezeer de politiek van invloed is geweest op het maken van land- en gebiedskaarten. Ze laten zien hoe oorlogen, grensverleggingen en andere gebeurtenissen in de cartografie verbeeld zijn. Vorsten claimden hun aanspraken op gebiedsdelen en baseerden die vaak op kaarten. Uitgevers pasten nieuwe inzichten en toestanden op de kaarten aan en lieten die veranderingen in druk zien in een nieuwe, actuele "Staat".

Brabant is in de geschiedenis het grote oorlogsgebied van de Nederlanden geweest. Daardoor kwamen er veel nieuwe 'staten'. Nauwkeurigheid was immers ook politiek van belang. Ook beschrijft het boek hoe en met welke methodes men tot precieze plaatsbepalingen wist te komen. Alle, tot nu toe bekende, kaarten van het hertogdom tot 1795, staan uitputtend beschreven. Geen boek voor de leek, maar wel voor de expert en verzamelaar. Met bijna 5 kg - letterlijk maar zeker figuurlijk - een gewichtig werk. De auteur Mathieu Franssen is lid van onze kring.

Pieter van Hooff

Franssen, Mathieu & Mario Dorigo *Geschiedenis en Cartobibliografie van het Hertogdom Brabant tot 1795*. Uitgave: Brill, HES en De Graaf. 712 p. en vele afb. in kleur en zw/w. Deel 18 in de reeks "Explokart Historisch-Cartografische Studies". Prijs € 165. (Tot 31/12 2018 is via de uitgevers 25% korting mogelijk).

BERICHT VAN DE 2E WERELDOORLOG

Uit: Piet van Woerkum - Hardspaat bovenërms

Piet van Woerkum (1918-2006) was in zijn jaren een bekend en geliefd persoon in Eersel. Hij was o.m. dirigent van het parochieel koor en schreef ook regelmatig over het dorpsleven. In zijn zelf uitgegeven bundel "Hardspaat bovenërms" beschrijft hij situaties en personen uit het dorp, zoals hij die kende en meemaakte. De Rosdoek zal af en toe zo'n schets publiceren. Wordkeuze en spelling zijn van Piet en – op een enkele typfout na – geheel ongewijzigd.

't Gebeurde in de dagen van de bezetting. Geallieerde vliegtuigen trokken witte lijnen in de ijle najaarslucht. Tijdens de terugvlucht naar Engeland gooiden vliegers al eens overtollig gerei naar beneden. Op de Voort in Eersel vond Harrie van Hannekes 'n vreemd voorwerp dat, gezien de Engelse tekst, van een bomber afkomstig moest zijn; een soortement kruikske met bovenop 'nen draaidop. Als ge er 'n slagske aan deed kwam er een sissend geluid uit. Nondehel, wat was dat voor 'n ding! 't Jong volk stond bijeen het geval te bekijken. "Stop 't in de grond, dan zijn we er vanaf", vond Janoom Maas, die ook was komen zien. Zijn scheve pet tekende de ernst van de zaak. "Als ge er dan met de ploeg overheen gaat, vliegt ge met perd en al de lucht in." Het voorstel van Janome kreeg geen kans. Hannekes silo van 'n betere plek. Terwijl het vrouwvolk zich in de bogerd verborg, lagen de mannen platgedruk tegen de silowand. Met de moed van ene frontsoldaat draaide Hanie de knop om en wierp het ding de silo in. Dan lag de Voort verloren in een wold van smoor. 'n rookbom" wist iedereen. In de ban van het gebeurde kwam Nolleke van Janome in de week daarop met een nieuw schrikbericht. Op Geboere land was weer 'n vreemd voorwerp te zien, met wat pinnekes boven de grond uit. Ter plekke werd het, wat op afstand, bestudeerd. Gardju, wa zou de nu weer kunnen zijn; op ne keer wordt heel de Voort nog opgeblazen! De Voortse opruimingsdienst kwam weer in 't getouw, met 'ne lange bonenstaak nu. De mannen legden zich plat in 't slootje en met 'ne staak werd het pinnekesding licht beroerd. Er gebeurde niks. Op afstand riep moeder Hanneke om toch voorzichtig te zijn. De dood ligt in oorlogstijd dichtbij. Dat wisten ook de mannen die met angst en beven de operatie voortzetten. "Platliggen! Hij komt bloot", riep de staakman en met een korte duw wipte hij het ding uit de grond. Voor iedereen te zien lag daar op Geboere land 'n ouwe radiolamp. Er was er maar een die lachte: Nolleke van Janome!

Stichting
Tumaini
Children's
Foundation
 Nederland

with hope everything is possible

www.tumaini-nederland.nl info@tumaini-nederland.nl

Ad Kokx

v.o.f.

Witgoed

Sigarenmaker 10D
 5521 DJ Eersel
 Tel. (0497) 51 33 69
 Fax (0497) 53 43 65
 E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
 Internet: www.adkokxwitgoed.nl

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

Bij inleveren van deze bon krijgt u een Kerastase ritueel t.w.v. €15.00 voor €7.00. Heeft u vragen? Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

van Herwijnen
SERVICES

Van Herwijnen
services 10 jaar

installatie & advies

Locatie

Horstveld 14
5521 SL Eersel

Neem contact op

Tel. 06 - 19 19 30 55
info@vanherwijnen-services.nl

www.vanherwijnen-services.nl

Sterkin **DE ECHTE**
Kwaliteit

- Service en onderhoud aan cv-toestellen
- Milieubesparende wateroplossingen
- Complete badkamers
- Zonne-energie en warmte terugwinning

ATD
MACHINERY

ATD Machinery B.V.

Smaragdweg 30
5527 LB Hapert

info@atdmachinery.nl
www.atdmachinery.nl